# Bērnu tiesības

Eiropas Komisija vēlas darīt pieejamus mācību materiālus bērnu tiesību jomā, kas būs noderīgi gan praktizējošu juristu, gan viņu pasniedzēju darbā.

**Bērniem labvēlīga tiesu sistēma**

**Tiesvedība lietās, kurās iesaistīti noziegumos cietuši bērni un bērni, kas bijuši nozieguma liecinieki**

**Cīņa pret bērnu tirdzniecību**

**Cīņa pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu**

## Bērniem labvēlīga tiesu sistēma

### Pamatnostādnes par bērniem labvēlīgu tiesu sistēmu (Eiropas Padome)

Pamatnostādnēs par bērniem labvēlīgu tiesu sistēmu ir runa par jautājumiem, kas saistīti ar bērna lomu, viedokli, tiesībām un vajadzībām tiesas procesā un alternatīvos procesos. Šīs pamatnostādnes un tās papildinošo paskaidrojuma rakstu var izmantot apmācības moduļu sagatavošanā. Eiropas Padomes Ministru komiteja pamatnostādnes pieņēma 2010. gada 17. novembrī. Tās ir pieejamas angļu un franču valodā, un tulkojumi daudzās citās ES valodās ir pieejami šeit.

### Metodiskais līdzeklis par bērniem labvēlīgu tiesu sistēmu un bērnu tiesībām (Starptautiskais bērnu tiesību tīkls (*CRIN*))

Starptautiskā bērnu tiesību tīkla ietvaros ir sagatavots metodiskais līdzeklis par bērna tiesībām uz bērniem labvēlīgu tiesu sistēmu. Tajā ir ietverti labas prakses piemēri, starptautiskie un reģionālie standarti un pētījumi, kā arī cita informācija. Tas ir pieejams angļu, franču un spāņu valodā.

### Metodiskais līdzeklis par aizturēšanas aizstāšanu un alternatīvām (*Unicef*)

*Unicef* izstrādāja metodisko līdzekli par tiesu procesiem un aizturēšanas alternatīvām, sniedzot norādījumus par to, kā nodrošināt, ka to bērnu tiesības, kas pārkāpuši likumu, tiek aizsargātas saskaņā ar Konvencijas par bērna tiesībām 37. panta b) punktu, 40. panta 1. punktu, 40. panta 3. punkta b) apakšpunktu un 40. panta 4. punktu. Metodiskajā līdzeklī ir sniegti praktiski padomi, kā veikt aizturēšanas aizstāšanu un alternatīvu piemērošanu, un tajā ir iekļauti arī projektu piemēri un citi materiāli no dažādām valstīm, lai palīdzētu idejas īstenot praksē.

“Aizstāšana” ir to bērnu, kas pārkāpuši likumu, nosacīta novirzīšana no tiesas procesa uz citu problēmas atrisinājumu, kas, iespējams, lielākajā daļā gadījumu dod iespēju rast risinājumu iestādēs, kuras nav tiesas iestādes, tādējādi izvairoties no negatīvajām sekām, kas rodas saistībā ar oficiālu tiesas procesu, un no reģistrēšanas sodāmības reģistrā. “Aizturēšanas alternatīvas” ir pasākumi, ko var noteikt attiecībā uz bērniem, kuru lietas tiek oficiāli izskatītas krimināltiesiskajā sistēmā, gan pirmstiesas, gan soda piespriešanas posmā, un kas neparedz bērniem brīvības atņemšanu.

Metodiskais līdzeklis ir pieejams šeit (angļu valodā).

### Starptautiskā nepilngadīgo tiesvedības observatorija (*IJJO*)

Starptautiskā nepilngadīgo tiesvedības observatorija (*IJJO*) tika dibināta 2003. gadā ar mērķi veicināt nepilngadīgo tiesvedību visā pasaulē. Ar savas tīmekļa vietnes starpniecību *IJJO* vēlas sekmēt zināšanu un labās prakses apmaiņu, kā arī publicēt informācijas avotus, svarīgus pētījumus un ziņojumus.

Starptautiskā nepilngadīgo tiesvedības observatorija ir iesaistīta arī apmācības sagatavošanā šajā jomā. Tīmekļa vietne ir pieejama angļu, franču un spāņu valodā.

### Nepilngadīgo tiesvedības starpaģentūru padome

Nepilngadīgo tiesvedības starpaģentūru padome uztur datubāzi, kurā sniegts noderīgs pārskats par šajā jomā pieejamajiem mācību materiāliem, kurus var meklēt, filtrējot pēc rīkiem, rokasgrāmatām un mācību rokasgrāmatām. Datubāze ir pieejama angļu, franču un spāņu valodā.

### Mācību rokasgrāmata par nepilngadīgo tiesvedību (Starptautiskā sodu sistēmas reformēšanas organizācija (*PRI*) un *Unicef*)

Mācību rokasgrāmata par nepilngadīgo tiesvedību ir paredzēta, lai palīdzētu organizēt mācības par bērnu tiesībām. Šo rokasgrāmatu var izmantot ikviens apmācības pakalpojumu sniedzējs, kurš organizē mācības profesionāliem speciālistiem, tostarp tiesnešiem, miertiesnešiem, juristiem, prokuroriem, policijas un aizturēšanas iestāžu darbiniekiem, sociālajiem darbiniekiem un citām personām, kuras strādā ar bērniem, kuri pārkāpuši likumu. Rokasgrāmatu publicēja Starptautiskā sodu sistēmas reformēšanas organizācija (*PRI*) un *Unicef*.

Tā ir pieejama šeit (angļu valodā).

### Mācību rokasgrāmata par bērnu tiesību aizsardzību krimināltiesību sistēmās (Starptautiskā sodu sistēmas reformēšanas organizācija (*PRI*))

Rokasgrāmata *“Bērnu tiesību aizsardzība krimināltiesību sistēmās. M*ācību rokasgrāmata*” (Protecting Children’s Rights in Criminal Justice Systems: A training manual)* ir veidota kā visaptveroša atsauces rokasgrāmata tām personām, kuras strādā dažādās profesijās vai aģentūrās krimināltiesību sistēmas ietvaros. Šis mācību modulis ir paredzēts profesionāļiem un ieinteresētajām personām, kuru darba pienākumos ietilpst apmācīšana, un tas ir sagatavots ar mērķi palīdzēt šīm personām mācību procesā efektīvi sniegt informāciju par rokasgrāmatā aprakstītajiem principiem, izmantojot uz pieredzi balstītas mācību metodes.

Rokasgrāmata aptver jautājumus, kas attiecas uz bērniem, kuri ir pārkāpuši likumu, kuri ir cietuši noziegumos vai kuri ir bijuši nozieguma liecinieki. Tajā runāts arī par to, kā rīkoties saistībā ar bērniem, attiecībā uz kuriem pastāv risks, ka viņi var nonākt krimināltiesību sistēmas redzeslokā. Šajās jomās rokasgrāmatā galvenā uzmanība veltīta tādām tēmām kā bērna aizsardzība, noziedzības novēršana, tiesību aizsardzība, tiesas procesi, soda piespriešana un rehabilitācija.

*PRI* sagatavotā rokasgrāmata ir pieejama angļu valodā.

## Tiesvedība lietās, kurās iesaistīti noziegumos cietuši bērni un bērni, kas bijuši nozieguma liecinieki

### Rokasgrāmata profesionāļiem un politikas veidotājiem par tiesvedību lietās, kurās iesaistīti noziegumos cietuši bērni un bērni, kas bijuši nozieguma liecinieki (ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs (*UNODC*))

Šīs profesionāļiem un politikas veidotājiem paredzētās rokasgrāmatas mērķis ir palīdzēt valstīm nacionālajā līmenī īstenot vadlīnijas par tiesvedību lietās, kurās ir iesaistīti noziegumos cietuši bērni un bērni, kas bijuši nozieguma liecinieki, kā arī citas saistītās starptautiskās vadlīnijas. Rokasgrāmatas pamatā ir krimināltiesību sistēmu ietvaros gūtā labākā starptautiskā prakse saistībā ar noziegumos cietušiem bērniem un bērniem, kas bijuši nozieguma liecinieki. To var izmantot politikas veidotāji un profesionāļi, kuru darbs ietver saskarsmi ar noziegumos cietušiem bērniem un bērniem, kas bijuši nozieguma liecinieki, piemēram, tiesneši, medicīniskais un atbalsta personāls, tiesību aizsardzības sistēmas darbinieki, prokurori, sociālie darbinieki, nevalstisko organizāciju (NVO) darbinieki un skolotāji. Rokasgrāmata ir pieejama angļu, franču un spāņu valodā. Paraugnoteikumi un saistītie komentāri par šo tēmu arī ir pieejami angļu valodā.

### E-apmācība par ANO vadlīnijām par tiesvedību lietās, kurās iesaistīti noziegumos cietuši bērni un bērni, kas ir nozieguma liecinieki (*UNODC* un *Unicef*)

Šajā e-apmācībā var piedalīties ikviens profesionālis un politikas veidotājs, kurš interesējas par jomu, kas ir saistīta ar atbalsta sniegšanu noziegumos cietušiem bērniem un bērniem, kas ir bijuši nozieguma liecinieki, vai kurš strādā šajā jomā. Šo kursu kopīgi izstrādāja *UNODC*, *Unicef* un Starptautiskais

bērnu tiesību birojs (*IBCR*), saņemot Kanādas valdības atbalstu. Tas ir pieejams tiešsaistē bez maksas, un tam var piekļūt vienkārši pēc reģistrācijas tīmekļa vietnē. Lietotājiem, kuri izpilda visus attiecīgos testus, tiek piešķirts sertifikāts par kursa pabeigšanu. Šis kurss ir pieejams angļu valodā.

**Bērnu tirdzniecības apkarošana**

**Vadlīnijas par to bērnu aizsardzību, kas ir bijuši cilvēku tirdzniecības upuri (*Unicef*)**

Vadlīnijās par to bērnu aizsardzību, kas ir bijuši cilvēku tirdzniecības upuri, ir izklāstīti labās prakses standarti, pamatojoties uz starptautisko cilvēktiesību politiku. Vadlīnijās ir runa par to bērnu aizsardzību, kas ir bijuši cilvēku tirdzniecības upuri, — sākot no viņu identificēšanas līdz viņu atgūšanai un reintegrācijai, un šīs vadlīnijas var izmantot kopā ar citām vadlīnijām un rīkiem, kas ir paredzēti bērnu tirdzniecības novēršanai. Valsts un reģionālā līmenī šīs vadlīnijas var izmantot kā politikas un prakses izstrādes sākumpunktu, ņemot vērā vietējos apstākļus, ierobežojumus un resursus. Vadlīnijas ir paredzētas, lai atbalstītu valdības un valsts iestādes, starptautiskās organizācijas, NVO un citus pakalpojumu sniedzējus. Tās ir pieejamas angļu valodā.

Citi *Unicef* resursi par bērnu aizsardzību ir atrodami šeit.

**Mācību rokasgrāmata par cīņu pret bērnu tirdzniecību nodarbināšanai, seksuālai izmantošanai vai citiem izmantošanas veidiem (Starptautiskā Darba organizācija (*ILO*))**

Šī mācību rokasgrāmata ir paredzēta, lai atbalstītu valdības, darbiniekus, darba devējus, starptautiskās organizācijas un NVO, kas ir iesaistītas cīņā pret bērnu tirdzniecību nodarbināšanai, seksuālai izmantošanai vai citiem izmantošanas veidiem. Tajā ir ietvertas trīs mācību grāmatas (*Understanding child trafficking ["Izpratne par bērnu tirdzniecības jautājumu"], Action against child trafficking at policy and outreach levels* ["Bērnu tirdzniecības apkarošana politikas līmenī un citos ietekmes līmeņos"] un *Matters of process* ["Kā rīkoties?"]), praktisko uzdevumu grāmata un rokasgrāmata koordinatoriem. Mācību rokasgrāmata ir pieejama angļu, franču un spāņu valodā. To izstrādāja *ILO* un *Unicef*, un šis darbs tika veikts ANO vispasaules iniciatīvas ietvaros cīņā pret cilvēku tirdzniecību.

**Cīņa pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu**

**E-mācību rīks "*United to end female genital mutilation*" ["Vienoti cīņā pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu"] (*UEFGM*)**

Ir starptautiski atzīts, ka sieviešu dzimumorgānu kropļošana (SDK) ir sieviešu cilvēktiesību pārkāpums un bērnu ļaunprātīgas izmantošanas veids. Tāpat kā citi uz dzimumu balstītas vardarbības veidi arī SDK ir pamattiesību uz dzīvību, brīvību, drošību, cieņu, līdztiesību starp sievietēm un vīriešiem, kā arī nediskriminācijas un fiziskās un garīgās veselības neaizskaramības pārkāpums, kā to noteikusi Pasaules Veselības organizācija.

*UEFGM* e-mācību kursā SDK problēma ir skatīta veselības kontekstā un patvēruma meklētāju dienestu kontekstā. Praktizējošajiem juristiem, iespējams, interesēs pirmie divi pamatmoduļi, kuros sniegts ievads par SDK kā cilvēktiesību jautājumu un kā īpašu uz dzimumu balstītas vardarbības veidu. Praktizējošajiem juristiem, kas specializējas patvēruma meklēšanas tiesībās, varētu interesēt divi īpašie moduļi saistībā ar patvēruma meklēšanas jomu. Šis kurss ir pieejams angļu, itāliešu un portugāļu valodā.

Lapa atjaunināta: 06/10/2020

Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdzu skatīt juridiskajā paziņojumā.